

30.9.2005

2564/2/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

UKRAINALAISPERHEEN MAASTA POISTAMINEN

1

ASIA

Syksyllä 2003 käsiteltiin tiedotusvälineissä varsin laajasti erään ukrainalaisperheen syksyllä 2002 tapahtunutta maasta poistamista ja mm. poliisin toimia tuossa asiassa. Perheen äidin eräälle yksityishenkilölle kirjoittama kirje julkaistiin osin eräässä lehdessä. Kirjeessä arvosteltiin ankarasti poliisin menettelyä maasta poistamisessa.

Maasta poistamiseen osallistuneen lääkintähenkilökunnan toimintaa selvitti Terveystieteiden tutkimuskeskus. Poliisien osalta asiaa ryhtyi selvittämään sisäasiainministeriön poliisiosasto. Julkisuudessa käsiteltiin pääasiassa kysymystä perheenjäsenille annetusta lääkityksestä ja poliisin muu toiminta jäi tiedotusvälineistä saamani kuvan perusteella vähe mmälle huomiolle. Sisäasiainministeriön poliisiosaston oma selvitys ei mielestäni riittävästi vastannut esitettyyn kritiikkiin. Katsoin muutenkin olevan tarvetta asian selvittämiseen myös poliisihallinnon ulkopuolelta.

Tämän johdosta otin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteesta ni tutkittavaksi poliisin toiminnan kokonaisuutena. Pyysin 14.11.2003 sisäasiainministeriön poliisiosastolta selvitystä erityisesti mainitussa kirjeessä esitettyyn arvosteluun ja siinä esitettyihin väitteisiin.

Tuossa kirjeessä esitetty arvostelu on mielestäni ryhmiteltävissä arvosteluun, joka koskee

- rauhoittavien lääkkeiden käyttöä maasta poistamisen aikana,
- kahlehtimista ja muuta voiman käyttöä,
- olosuhteita poliisivankilassa ja
- kohtelua kuljetuksen aikana.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto antoi 29.12.2003 lausunnon selvityksineen. Kun en ensimmäisen selvityspyyntöni perusteella saanut mielestäni riittävästä vastausta kaikkiin esittämiini kysymyksiin, pyysin 9.2.2004 asiassa vielä lisäselvitystä.

3

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Kolmannessa momentissa mm. todetaan, että henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Euroopan Neuvoston ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan mukaan ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen ulkomaalaislain 38 §:n mukaan ulkomaalainen oli käännytettävä niin pian kuin oli voitu selvittää, että hänen maahantuloaan tai maassa oleskeluaan ei voitu sallia. Tapahtuma-aikaan voimassa olleen ulkomaalaisasetuksen 32 §:n 1 momentin mukaan ulkomaalaislain nojalla tehdyn päätöksen tiedoksiannon ja täytäntöönpanon toimitti ulkomaalaisen oleskelupaikkakunnan poliisi tai maastalähtöpaikkakunnan passintarkastaja. Silloisen lain 1 §:n 4 momentin mukaan lakia sovellettaessa ei ulkomaalaisen oikeuksia saa rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä.

Valtion virkamieslain 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Poliisilain 2 §:n mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinnollisuutta edistäen. Poliisin toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävänä tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. Poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Poliisi ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin poliisin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen.

Poliisilain 3 §:n mukaan poliisin tehtävät on hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Poliisilain 5 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on oikeus luopua toimenpiteestä, milloin sen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden.

Poliisilain 27 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus mm. vastarinnan murtamiseksi ja vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Pykälän 2 momentin mukaan voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava

huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Poliisiasetuksen 18 §:n mukaan käytettäessä henkilöön kohdistuvia voimakeinoja poliisilain 27 §:n 1 momentin mukaisesti ei saa käyttää muita voimankäyttövälineitä kuin sellaisia, joiden käyttöön poliisimies on saanut koulutuksen.

3.2

Ratkaisu

3.2.1

Poliisin osuus rauhoittavien lääkkeiden antamisessa

Saadut selvitykset

Saaduissa selvityksissä on kiistetty, että rauhoittavia lääkkeitä olisi kyseisen perheen maasta poistamisen yhteydessä käytetty voimakeinoina vaan niiden antamiselle on ollut lääketieteelliset perusteet, jonka arvioinnin on tehnyt lääkintähenkilöstö. Poliisipäällikkö on selvityksessään 23.12.2003 muun muassa kertonut: *"Aiempien tapahtumien valossa oli erityisen tärkeää, että käännätyksen täytäntöönpanossa olisi mukana sairaanhoitaja, joka voisi arvioida käännytettävien terveydentilaa."*

Sisäasiainministeriön poliisiosaston 12.1.2004 laatimasta selvityksestä lääkaineiden käytöstä maasta poistamisen yhteydessä vuosina 2000–2003 ilmenee, että näinä vuosina yhteensä kuudelletoista maasta poistettavalle on annettu lääkitystä maasta poistamisen yhteydessä. Selvityksen mukaan vastoin suostumustaan lääkitystä on saanut neljä henkilöä. Yhdessä tapauksessa poliisimies oli ottanut yhteyttä lääkäriin tiedustellen mahdollisen rauhoittavan lääkkeen antamista viitaten lentoturvallisuuteen ja vähimmän haitan periaatteeseen. Lääkäri oli todennut, että mitään fysiologista estettä lääkkeen antamiseen ei ole; lääkkeen antoi sairaanhoitaja.

Lääkintähenkilökunnan henkilöllisyys ei ollut selvityksen antaneen poliisimiehen muistissa. Selvityksen mukaan on ilmeistä, että tässä viimeksi selostetussa tapauksessa lääkettä annettiin täytäntöönpanon turvaamiseksi ilman lääketieteellistä perustetta, vaikka lääkäri määräsi lääkkeen antamisesta.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on lausunnossaan 28.5.2004 kertonut suhtautuvansa lääkityksen käyttämiseen maasta poistamisen turvaamistarkoituksessa ehdottoman kielteisesti. Poliisiosaston mukaan maasta poistettava toimitetaan lääkärin vastaanotolle, mikäli hänen sairautensa tai terveydentilansa sitä edellyttää; vain lääkäri voi tavattuaan henkilökohtaisesti potilaan suorittaa tarvittavan lääketieteellisen arvioinnin ja päättää tilanteen vaatimista toimenpiteistä. Poliisiosaston mukaan poliisi ei voi käyttää tai käskää ketään käyttämään lääkaineita voimakeinona virkatoimen suorittamiseksi.

Kannanotto

Rauhoittavat lääkkeet antaneen sairaanhoitajan ja lääkemääräyksen antaneen lääkärin toiminta on ollut Terveysturvakeskuksen ja valituksen myötä viimeksi korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltävänä (7.2.2005, 3748/3/03). Tämän prosessin lopputuloksena hoitaja ja lääkäri saivat varoituksen menettelystään. Hoitajan katsottiin antaneen lääkkeet ilman hoidettavien suostumusta tilanteissa, joissa sille ei ollut säännösten edellyttämiä perusteita. Lääkärin katsottiin menetelleen virheellisesti, koska hän oli määrännyt lääkityksen ilman riittäviä tietoja, joiden saaminen olisi edellyttänyt lääkärin suorittamaa asianomaisten henkilöiden henkilökohtaista tutkimista.

Kun lääkintähenkilökunnan menettely on jo ollut valvontaviranomaisen arvion kohteena ja tuomioistuin on antanut sitä koskevan päätöksen, en päätöksessäni enää arvioi näiden henkilöiden menettelyä. Tiedossani on lisäksi, että Terveysturvakeskus on käsitellyt sisäasiainministeriön selvityksessään ilmenneisiin eräisiin muihin maasta poistamisiin liittyviä lääkintähenkilökunnan toimenpiteitä. Lähetän kuitenkin päätökseni ja pyynnöstäni tehdyt selvitykset vielä Terveysturvakeskukselle tiedoksi siltä varalta, että selvityksistä ilmenee tapauksia, joita ei ole vielä siellä tutkittu.

Tätä tapausta koskeva selvitys ja ministeriön selvitys muista vastaavankaltaisista tapauksista antaa minulle kuitenkin aiheen yleisemmällä tasolla pohtia lääkintähenkilökunnan ja poliisin tehtävien muotoutumista maasta poistamisen yhteydessä. Selvitykset herättävät kysymyksen, onko yhtäältä poliisilla ja toisaalta lääkintähenkilökunnalla riittävän selvä käsitys omasta tehtävästään ja toimivallastaan näissä tilanteissa ja tulisiko sitä selkeyttää.

Kysymyksessä olevassa tapauksessa lääkintähenkilökunnan mukaan tulo on selvityksen mukaan perustunut siihen, että maasta poistamisen täytäntöönpanosta vastanneen Mustasaaren kihlakunnan poliisilaitoksen taholta käännyttiin Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen palveluksessa olevan sairaanhoitajan puoleen. Mustasaaren kihlakunnan poliisipäällikkö on ensimmäisessä 10.12.2003 allekirjoittamassaan selvityksessä kertonut: *"Määräsin, että seuraavalla kerralla käännytyksessä olisi oltava mukana sairaanhoitaja, joka voisi tarvittaessa käyttää rauhoittavia lääkkeitä väkivaltaisuuteen taipuvaisen perheenisän rauhoittamiseksi lääkärin antamien ohjeiden mukaisesti lentoturvallisuuden varmistamiseksi."* Lisäselvityksessään 23.12.2003 poliisipäällikkö on kertonut, että hänellä ei ole määräysvaltaa Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen lääkintähenkilökuntaan, vaan kysymyksessä on ollut virka-apupyyntö sen jälkeen, kun perheen isä oli osoittautunut itsetuhoiseksi ja väkivaltaiseksi. Mustasaaren kihlakunnan poliisilaitoksen apulaispoliisipäällikkö on selvityksessään korostanut, että *"lääkityksen käyttöä tässä tapauksessa ei koskaan mielletty pakkokeinona"*

vaan puhtaasti lääketieteellisestä syystä, koska perheenjäsenet olivat kaikki tavoin yrittäneet vahingoittaa itseään".

Saatuja selvityksiä kokonaisuudessaan arvioidessani en voi kuitenkaan välttyä siltä ajatukselta, että jo lääkintähenkilökunnan mukaantulo maasta poistamisen täytäntöönpanoon poliisin pyynnöstä saattaa tosiasiallisesti vaikuttaa lääkintähenkilökunnan käsitykseen omasta tehtävästään ja asemastaan poistamisen yhteydessä. Jo tällaisen pyynnön voidaan kokea sisältävän "odotuksia" lääkinnän suhteen. On myös huomattava, että sairaanhoitaja ja lääkäri ovat olleet poliisin palveluksessa. Tällöin on käsillä vaara, että lääkintähenkilöstö kokee olevansa osaltaan täytäntöönpanemassa maasta poistamista ja päätyy tilanteessa lääkityksen antamiseen ilman lääketieteellisesti hyväksyttäviä perusteita.

Sisäasiainministeriölle 6.10.2003 antamassaan selvityksessä sairaanhoitaja on kertonut poliisin ottaneen häneen yhteyttä "*kertoen maasta poistamisesta ja siinä tarvittavasta avusta*". Vanhemman konstaapelin A:n 23.12.2003 antaman selvityksen mukaan oli aiempien epäonnistuneiden täytäntöönpanoyritysten ja lentokoneessa vallitsevan turvallisuusriskin vuoksi tärkeää olla yhteydessä sairaanhoitajaan. A:n mukaan sairaanhoitajan läsnäolo oli edellytyksenä toimenpiteelle, jotta perheenjäsenet eivät aiheuttaisi turvallisuusriskiä lentokoneessa ja etteivät he vahingoittaisi itseään. Kyseiset lausumat viittaavat siihen, että lääkintähenkilökunnan on puolin ja toisin koettu olevan mukana rauhoittaakseen vaaralliseksi tai hankalaksi käyvän tilanteen tarvittaessa lääkitystäkin käyttäen.

Lääketieteen lisensiaatti toteaa puolestaan Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle antamassaan selvityksessä, että hänelle ei ole juolahtanut mieleenkään asettaa kyseenalaiseksi sitä, että lääkitystä voidaan antaa myös vastoin potilaan tahtoa ainakin, jos lentoturvallisuus on välittömässä vaarassa ja lentopäällystö tai poliisi sitä pyytää. Hän perustelee käsitystään sillä, että hänen työnantajansa on poliisi, joka nauttii kansalaisten ja myös hänen luottamustaan. Hän vetoaa myös siihen, että saattava sairaanhoitaja ja poliisi ovat vuosia tehneet näitä matkoja. Hänen käsityksensä mukaan kyseisessä tapauksessa "kenttäolosuhteissa" paineen ja kiireen alla toimivan sairaanhoitajan ja poliisimiesten välillä ollut "psykologinen vuorovaikutus" on johtanut siihen, että lääkitystä on annettu harkitsemattomasti.

Edellä kerrotut lausumat ja tiedot aikaisemmista lääkintähenkilökuntaan tukeutuen tehdyistä maasta poistamisista tukevat sitä käsitystäni, että sellaisessa maasta poistamisessa, jonka yhteydessä arvioidaan tarvittavan lääkintähenkilökuntaa ja lääkintää, ongelmaksi muodostuu se, miten erottaa poliisin voimankäyttö lääkintähenkilökunnan lääkinnällisestä toimenpiteestä. Ongelma ei ole merkittävä pelkästään poliisin ja lääkintähenkilökunnan keskinäisen tehtävä- ja toimivaltajaon kannalta, vaan on tärkeää huolehtia myös siitä, että myöskään maasta poistettava ei koe rauhoittavaa lääkettä käytettävän voimakeinona, johon hänen on alistuttava. Tällaisissa tilanteissa on ymmärrettävästi varsin vaikeaa toimia niin, että toisaalta poliisin

käytettävissä olevat voimakeinot ja toisaalta lääkintähenkilökunnan käyttämät lääketieteellisin perustein tehtävät toimenpiteet ovat toisistaan riippumattomia – ja että ne myös näyttäivät siltä.

Tällä on merkitystä erityisesti silloin, kun kysymys on sellaisesta lääkityksestä, jonka antamisen edellytyksenä on potilaan suostumus. Ottaen huomioon maasta poistettavan alisteinen asema tilanteessa, en pidä poissuljettuna, että tämä kokee tilanteen niin, että lääke annetaan hänelle joka tapauksessa eli hänellä ei ole vaihtoehtoa. Tällaisessa tilanteessa voi hyvin perustein kyseenalaistaa suostumuksen aitouden.

Saatujen selvitysten perusteella vaikuttaa siltä, että nyt tutkittavana oleva tapaus ja myös sisäasiainministeriön vuosia 2000–2003 koskevassa selvityksessä kerrotut tapaukset ovat seurausta vähitellen syntyneestä käytännöstä, jossa ei ilmeisesti aina ole mielletty lääkinnällisen toimenpiteen ja poliisitoimen erillisyyttä. Käsitykseni mukaan tähän on johtanut ainakin osin asiaa koskevan ohjeistuksen yleisluontoisuus ja se, että lääkintähenkilökunnan ja poliisitoiminnan roolien ero ja niiden toiminnan perusteiden eroavuus eivät ole kaikilta osin olleet selviä näitä asioita hoitaville virkamiehille.

Nähdäkseni tilanne voikin pahimmillaan johtaa siihen, että lääkintähenkilökunta kokee olevansa velvollinen antamaan rauhoittavaa lääkitystä ja poliisi jossain määrin "vetäytyy" lääkintähenkilökunnan "selän taakse", vaikka on ehkä tiedostamattaan vaikuttanut lääkityksen käyttämiseen. Tilanteen asianmukainen hoitaminen edellyttää poliisilta erityistä huolellisuutta ja päätösvaltasuhteiden yhteistä tiedostamista.

Saadut selvitykset nähdäkseni osoittavat, että lääkintähenkilökunnan ja poliisin toimivalta- ja vastuusuhteet lääkityksen käytössä maastakarkoituksen yhteydessä eivät ole olleet kaikin osin selkeät. Sisäasiainministeriön tämän asian käsittelyn aikana antamat ohjeet ovat varmaankin omiaan selventämään tilannetta. Pidän lisäksi tärkeänä, että poliisin koulutuksessa kiinnitetään huomiota poliisin asemaan tällaisessa tilanteessa. Poliisin ja lääkintähenkilökunnan tehtävät tulee selkeyttää siten, että kaikki osapuolet, myös maasta poistettavat, ymmärtävät, että lääkintähenkilökunta voi tällaisissa tilanteissa ryhtyä toimenpiteisiin vain lääkinnällisten tarpeiden vuoksi. Asiasta tulisi mielestäni nimenomaisesti kertoa asianosaisille.

3.2.2

Kahlehtiminen ja muu voiman käyttö

Mainitussa kirjeessä arvosteltiin sitä, että

- viisi poliisia tuli 13.10.2002 asuntoon ja panivat perheen isälle käsiraudat ja heittivät hänet sohvalle
- isän yrittäessä hypätä ikkunasta poliisi iski häntä kasvoihin ja päähän, heitti hänet sängylle, istui ja hyppi hänen päällään sekä pani hänelle jalkaraudat,

- perheen isä menetti 13.10.2002 tapahtumien yhteydessä tajuntansa kahdesti ja hänen raajansa olivat niin puristuksissa, että ne turposivat eikä hän pystynyt liikkumaan,
- isä ei saanut 14.10.2002 aamupalaa vaan ilman selityksiä hänelle pantiin käsi- ja jalkaraudat,
- lennolla Kiovaan isä oli käsiraudoissa ja saattavat poliisimiehet kohtelivat häntä kuin "villieläintä",
- poliisien saavuttua 17.10.2002 vastaanottokeskukseen perheen äidille laitettiin välittömästi käsiraudat,
- perheen lapsia kuljetettiin kädet selän takana ja
- perheen äidin käsiraudat irrotettiin Kiovassa vasta, kun luovutus Ukrainan viranomaisille oli tapahtunut, jolloin lentokentällä olleet näkivät äidin käsiraudoissa ja "katsoivat häntä kuin rikollista".

Saadut selvitykset

Saaduissa selvityksissä on laajalti selostettu niitä olosuhteita, joissa täytäntöönpano tapahtui. Selvityksissä on kiistetty se, että voimakeinoja olisi käytetty suhteellisuusperiaatteen vastaisesti. Käytettyjä voimakeinoja on selvityksissä pidetty kaikin osin puolustettavina. Selvityksissä on vedottu siihen, että aikaisempien maastapoistamisyritysten yhteydessä eri perheenjäsenet olivat menetelleet omalle terveydelleen vakavasti vaarallisella tavalla. Tapahtumien johdosta maasta poistamista toimeen panneet poliisimiehet muun muassa päättivät, että isä palautetaan eri lennolla kuin äiti ja lapset. Aikaisemmat kokemukset olivat vaikuttaneet myös kahlehtimista koskeviin ratkaisuihin.

Saatujen selvitysten mukaan poliisimiehet A, B, C ja D sekä sairaanhoitaja menivät aamulla 13.10.2002 Oravaisten vastaanottokeskukseen ja kertoivat perheelle käännytyksen täytäntöönpanosta ja matkasuunnitelmista. Asunnolla perheen isä alkoi käyttäytyä aggressiivisesti, jolloin poliisit panivat hänelle käsiraudat. Samalla sairaanhoitaja antoi perheen isälle rauhoittavan pistoksen. Vanhempi konstaapeli C kertoo, että perheen isä istui tämän jälkeen sohvalla, josta ponnahti ylös ja syöksyi pää edellä päin olohuoneen ikkunaa. Isän pää osui ikkunaan, joka ei mennyt rikki. C kertoo ottaneensa isää olkapäästä kiinni ja laittaneensa hänet konstaapeli B:n kanssa sängylle makaamaan. B istui hajareisin isän päälle C:n laittaessa jalkarautoja.

C:n mukaan isän kädet ja jalat olivat normaalilla tavalla raudoitettu eivätkä raudat hänen käsityksensä mukaan estäneet verenkiertoa. Sairaanhoitaja tarkasti C:n mukaan isän tilanteen eikä havainnut mitään ongelmia tässä suhteessa. Sairaanhoitaja kertoo tarkkailleensa isän vointia automatkan aikana eikä tämä ollut missään vaiheessa tajuton.

Siitä, milloin isälle laitettiin käsi- ja jalkaraudat Vantaan poliisivankilassa ennen kuljetusta lentokentälle, jää selvitysten valossa jossain määrin epäselvyyttä. Selvitysten mukaan hän ei kuitenkaan olisi joutunut olemaan "raudoissa" useita tunteja ennen kuljetusta. Lennolla Kiovaan isä oli käsiraudoissa, koska hänen

aiemman käyttäytymisen perusteella häntä pidettiin turvallisuusriskinä rauhoittavista lääkkeistä huolimatta.

Selvitysten mukaan äiti ja lapset kuljetettiin 17.10.2002 eri autoissa vastaanottokeskuksesta lentokentälle. Autoon laitettaessa äiti jouduttiin kantamaan autoon. Lennon aikana äiti oli käsiraudoissa.

Saadut selvitykset ovat suurelta osin ristiriidassa sen arvostelun kanssa, joka ilmenee mainitusta kirjeestä. Käsitykseni mukaan näihin ristiriitaisuuksiin ei käytettävissäni olevin keinoin ole saatavissa lisäselvitystä.

Kannanotto

Poliisilain 27 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus muun muassa vastarinnan murtamiseksi ja vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai *muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi* käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Pykälän 2 momentin mukaan voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Voimakeinojenkin käyttöä ohjaa myös poliisilain 2 §:n 2 momentissa ilmaistu niin sanottu suhteellisuusperiaate, jonka mukaan poliisimiesten on mitoitettava toimintansa oikein. Oikeana mittana voidaan yleensä pitää kohtuullisuutta, eli käytettävien keinojen ja tavoitteiden välillä on oltava tietty hyväksyttävä suhde. Suhteellisuusperiaate on otettava huomioon erityisesti puututtaessa ihmisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja vapauteen, jotka ovat hänen keskeisempiä perusoikeuksiaan. Kysymys toimenpiteiden oikeasuhtaisuudesta tehtävään nähden on aina jossain määrin tulkinnanvarainen, koska säännökset antavat soveltajalleen harkinnanvaraa eikä poliisin keinovalintaan vaikuttaneita seikkoja ole jälkikäteen edes mahdollista yksityiskohtaisesti selvittää ja arvioida.

Saatujen selvitysten perusteella on riidatonta, että kyseinen maasta poistamistilanne on ollut erittäin vaikea. Aikaisempien poistamisyritysten perusteella on ollut syytä pelätä niin tilanteesta pakenemista kuin vakavaa itsensä vahingoittamistakin. Myös ne tilanteet, joissa raudoituksen käyttöön on tällä kerralla päädytty, ovat olleet vakavia. Tehtävää suorittavat poliisimiehet ovat olleet tilanteessa, jossa voimakeinojen välttäminen olisi ilmeisesti ollut mahdollista vain luopumalla tehtävän toimeenpanosta. Tältä osin heidänkin toimintaansa on ymmärrettävästi vaikuttanut se sisäasianministeriön poliisiosaston lausunnostakin ilmenevä näkemys, jonka mukaan poliisitoiminnassa ei voida antaa sellaista signaalia, että mahdollisimman hankalalla käyttäytymisellä voidaan välttyä maasta poistamiselta.

Kokonaisuutena arvioiden maasta poistamiset muodostavat käsitykseni mukaan vaikeimmillaan yhden hankalimmista poliisitehtävistä. Toisaalta

täytäntöönpanoon olisi ryhdyttävä viipymättä ja tehokkaasti; toisaalta tapauksiin voi liittyä sellaisia inhimilliseltä kannalta katsoen kohtuuttomia tilanteita, että toimenpiteen loppuun vieminen ei muun muassa poliisilain 2 §:n ja 5 §:n periaatteet huomioon ottaen ole joskus mahdollista.

Suhteellisuusperiaatteella on käsitykseni mukaan tällaisissa tilanteissa olennainen merkitys. Totean sisäasiainministeriön uudessa maasta poistamista koskevassa ohjeessa yhtenä vaihtoehtona pidettävän toimenpiteestä luopumista tai ainakin sen lykkäämistä. Käsittelen ohjetta tarkemmin jäljempänä.

Saadun selvityksen perusteella käsi- ja jalkarautojen käyttö kerrotuissa tilanteissa ei mielestäni ole ollut ristiriidassa suhteellisuusperiaatteen kanssa. Maasta poistettavat ovat pyrkineet varsin monin tavoin estämään maasta poistamistaan ja vahingoittaneet tai pyrkineet vakavastikin vahingoittamaan itseään maasta poistamisen yhteydessä ja sen estämiseksi.

3.2.3

Olosuhteet poliisivankilassa

Kirjeessä arvostellaan Vantaan kihlakunnan poliisivankilaa siitä, että huone oli pieni sekä WC likainen ja haiseva. Kirjeen mukaan poliisivankilassa oli ulkoilua vain kaksi kertaa päivässä viisi minuuttia kerrallaan. Lisäksi kirjeessä arvostellaan sitä, että isä ei saanut 15.10.2002 aamupalaa ennen lentokentälle kuljetustaan.

Saatu selvitys

Vantaan kihlakunnan poliisilaitoksen selvityksen mukaan Vantaan poliisivankila on hyväksytty poliisivankilakäyttöön 1988. Sellit ovat noin kymmenen neliömetrin suuruisia ja varustettu erillisellä WC-istuimella ja lavuaarilla. Siivous selleissä on järjestetty siten, että siivooja kiertää kunkin selliosaston kerran viikossa ja tyhjien sellien osalta myös välipäivinä tarpeen mukaan. Selvityksen mukaan perheen jäsenet pääsivät 14.10.2002 suihkuun sekä kahdesti tunnin kestävään ulkoiluun, vaikka normaalisti ulkoiluun pääsee kerran päivässä. Seuraavana päivänä, jolloin he lähtivät Vantaan poliisivankilasta, he pääsivät ulkoiluun kerran. Selvityksen mukaan ulkoilutunnin aikana säilössä pidettävä itse määrää ulkoilun keston.

Vartijan selvityksen mukaan isän jälkeen selliin jäi mm. tyhjä jogurttipurkki ja sämpyläkääreitä. Vartijan mukaan isä on saanut aamupalan poliisivankilan normaalin päiväjärjestyksen mukaan.

Kannanotto

Ymmärrän sinänsä poliisivankilan olosuhteita koskevan arvostelun. Sellit tuntuvat epäilemättä ahtailta ja niiden varustelu on hyvin vaatimaton. Maassamme ei kuiteenkaan ole käytettävissä muitakaan tämänkaltaiseen säilyttämiseen soveltuvia tiloja, vaikka varsinkin pitkäaikaisen säilyttämisen näkökulmasta on kysymyksenalaista, soveltuvatko poliisivankilat

tarkoitukseensa. Tässä yksittäisessä tapauksessa en kuitenkaan ole havainnut Vantaan kihlakunnan poliisilaitoksen toiminnassa sellaista, mikä antaisi minulle aiheen toimenpiteisiini.

Aamupalan osalta asiassa saatu selvitys on ristiriidassa kirjeessä esitetyn kanssa. Käsitkseni mukaan tähän ristiriitaan ei ole käytettävissäni olevin keinoin saatavissa lisäselvitystä eikä asia anna aiheita toimenpiteisiini.

3.2.4

Kohtelu kuljetuksen aikana

Kirjeessä arvostellaan menettelyä kuljetusten aikana. Kirjeen mukaan

- perheen isä sai käydä vain kerran WC:ssä 13.10.2002 Oravaisista Helsinkiin tapahtuneen autokuljetuksen aikana,
- isän ei annettu pukeutua ennen kuljetusta ja hän matkusti autolla 7-8 tuntia Helsinkiin paljasjaloin,
- isä pyysi matkan aikana useita kertoja päästä WC:hen, mihin ei suostuttu ja sen sijaan hän sai yhteensä kuusi pistosta,
- perheen isä menetti 13.10.2002 tapahtumien yhteydessä tajuntansa kahdesti ja hänen raajansa olivat niin puristuksissa, että ne turposivat eikä hän pystynyt liikkumaan,
- lennolla Kiovaan isä oli käsiraudoissa ja saattavat poliisimiehet kohtelivat häntä kuin "villieläintä",
- äiti erotettiin lapsista 17.10.2002 kuljetuksen yhteydessä ja
- lennon aikana saattajat söivät ja joivat, mutta he eivät antaneet pyynnöistä huolimatta lapsille ja äidille vesilasillista.

Saatu selvitys

Selvitysten mukaan perheen isällä oli automatkalla Oravaisista Helsinkiin päällään paita ja housut, mutta hän oli paljain jaloin. Vanhemman konstaapelin A:n mukaan perhe siirrettiin asunnosta poliisiautoon niin ripeästi, ettei tilanteessa ilmeisesti ollut aikaa laittaa jalkaan mitään. Hänen mukaansa ilma ei ollut erityisen kylmä.

Saadut selvitykset ovat keskenään jossain määrin ristiriitaisia sen suhteen, miten perheen isän WC-käynteihin suhtauduttiin ja kuinka monta kertaa hän kuljetusten aikana pääsi WC:ssä käymään.

Sairaanhoitaja kertoo selvityksessään 8.12.2003, että Oravaisista Helsinkiin tapahtuneen autokuljetuksen aikana pysähdyttiin ainakin kolme kertaa, jotta perheen isä pääsi käymään WC:ssä. Vanhempi konstaapeli E sen sijaan kertoo selvityksessään 2.11.2003, että matkan aikana pysähdyttiin kerran, jotta osa perheestä pääsi tarpeilleen WC:hen sekä syömään. Vanhemman konstaapeli F:n mukaan puolimatassa pidettiin tauko, mutta isää ei päästetty ulos turvallisuusyiden vuoksi. Vanhempi konstaapeli C kertoo selvityksessään 16.3.2004, ettei hänellä ole varmaa muistikuvaa isän WC:ssä käynnistä, mutta käsityksensä mukaan isä pääsi WC:hen silloin kun pyysi.

Kuljetusten aikaisesta ravinnosta selvityksissä todetaan, että lentojen aikana kukaan maasta poistettavista ei saanut mitään syötävää tai juotavaa. Selvityksissä tätä perustellaan turvallisuusyllä. Koska maasta poistamisen täytäntöönpanossa oli aikaisemmin mm. ilmennyt itsensä vahingoittamisyriytyksiä, ei aterimia ja astioita uskallettu antaa heidän haltuunsa.

Kannanotto

Mielestäni jo perustuslain 7 §:n 2 momentin kieltö ihmisarvoa loukkaavasta kohtelusta sisältää sen, että viranomaisen huostassa olevan henkilön on saatava riittävä ravinto, hänellä on oltava asianmukainen vaatetus ja hänen on päästävä luonnollisille tarpeilleen WC:hen.

Selvityksen mukaan perheen isä on ollut maasta poistamista toimeenpantaessa paljain jaloin. Saadussa selvityksessä katsotaan, että hän ei ole joutunut tästä erityisesti fyysisesti kärsimään – esimerkiksi ollut kylmissään.

Pidän selvänä, että maasta poistettavalla henkilöllä tulee olla sellainen vaatetus, joka on odotettavissa olosuhteissa riittävä. Vaatetus ei mielestäni saa olla myöskään henkilöä nöyryyttävä. Esimerkiksi lokakuun puolessa välissä voi käsitykseni mukaan olla siinä määrin kylmää, että lyhyenkin ulkosalla oleilun aikana henkilön olisi saatava pitää jalkineita. Maasta poistettava voi myös kokea nöyryyttävänä paljain jaloin kulkemisen. Mielestäni ei voida hyväksyä – ilman kiistatonta turvallisuustarvetta – henkilön kuljettamista ilman jalkineita. Käsitykseni mukaan perheen isän jalkineet olisi voitu varsin vaivattomasti ottaa ennen kuljetusta perheen asuintiloista mukaan ja viimeistään automatkan aikana varmistaa, haluaako hän käyttää jalkineita. Näyttäkin siltä, että jalkineet ovat jääneet asuntoon poistamistilanteen nopean kehittymisen aiheuttaman hämmennyksen vuoksi.

Selvitysten perusteella sen enempää 15.10.2002 maasta poistettu perheen isä kuin 17.10.2002 maasta poistetut perheen äiti ja lapset eivät saaneet lennon aikana mitään ravintoa taikka juotavaa. Pidättäytymistä minkään tarjoamisesta on perusteltu sillä, että ruoan tai juoman tarjoaminen lennon aikana olisi aiheuttanut turvallisuusriskin. Lisäksi on todettu, että lento kesti vain kaksi tuntia, joten ravinnon tarjoamiseen ei ollut tarvetta. Ruokailuvälineiksi ei selvitysten mukaan ollut tarjota pahvimukeja tai muita vastaavia.

Pidän sinänsä ymmärrettävänä, että ruokailuvälineiden ja lasisten tai kovasta muovista valmistettujen juoma-astioiden antaminen lentokoneessa sellaiselle maasta poistettavalle, joka kokemusten perusteella on ollut valmis esimerkiksi vahingoittamaan itseään, saattaisi aiheuttaa turvallisuusriskin. Mielestäni maasta poistamisen täytäntöönpanossa olisi syytä kuitenkin varautua siihen, että tarvittaessa juotavaa tai syötävääkin voidaan tarjota turvallisuutta vaarantamatta.

Kysymys on ollut varsin lyhyestä lennosta, joten riittävä ravinnon saanti on ollut mahdollista varmistaa ennen lentoa. Selvitysten perusteella jää kuitenkin jossakin määrin epäselväksi, oliko näin menetelty.

Saaduissa selvityksissä on jossain määrin ristiriitaisuutta keskenään sen suhteen, pääsiko perheen isä kuljetuksen aikana WC:hen tai tarjottiinko hänelle mahdollisuutta siihen. Selvitysten perusteella näyttää riidattomalta, että hän on kirjeessä esitetyn mukaisesti päässyt automatkan aikana ainakin yhden kerran käymään WC:ssä. Selvityksissä on sen sijaan kiistetty se, että isä olisi erityisesti pyytänyt päästä WC:hen.

Saatujen selvitysten perusteella on vaikea arvioida sitä, onko kyseisellä henkilöllä ollut riittävä mahdollisuus käydä WC:ssä. Poliisi näyttää lähteneen siitä, että mahdollisuus WC:ssä käyntiin on tarjottu ja tarvittaessa mahdollisuuksia olisi voitu järjestää lisääkin lukuun ottamatta lentomatkaa. Ristiriitaisten selvitysten perusteella minulla ei ole perusteita arvostella yksittäisten poliisimiesten toimintaa asiassa, mutta korostan yleisellä tasolla olevan ihmisarvoisen kohtelun mukaista, että henkilölle, joka on viranomaisten huostassa, tarjotaan mahdollisuutta käydä WC:ssä tarpeen mukaan. Ottaen huomioon maasta poistamisesta se varsin yleinen tilanne, että maasta poistettava tuntee asemansa täytäntöön panoa hoitaviin poliisimiehiin nähden alisteiseksi, tulisi poliisimiehen oma-aloitteisesti tarjota poistettavalle mahdollisuutta käydä WC:ssä riittävän usein.

Mitä erityisesti tulee poliisin toimintaan lentomatkan aikana, on nähdäkseni ymmärrettävää, että maasta poistamista vastustavan, "raudoitetun" henkilön käyttäminen lentokoneen WC:ssä on erityinen turvallisuusongelma. Tässä tapauksessa lento on selvitysten mukaan kestänyt kaksi tuntia, jota aikaa ei yleensä voitane pitää niin pitkänä, että WC:ssä käynti olisi välttämätön. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että tästäkin tarpeesta on huolehdittu ennen lentokoneeseen siirtymistä.

Totean yhteenvetona, että maasta poistettavan perheen isän kuljetusolosuhteissa näyttää olleen jossakin määrin varaa arvosteluun, ainakin vaatetuksen suhteen. Saamani selvityksen perusteella tyydyn kuitenkin vain saattamaan edellä esittämäni käsitykset paremmasta varautumisesta kuljetukseen asianomaisten poliisimiesten tietoon vastaisen varalle.

3.3

Eräitä yleisiä näkökohtia

3.3.1

Maasta poistamista koskevista uusista ohjeista

Yhtenä tarkoitukseni tämän asian selvittämisessä oli se, että havaitsin maasta poistamista koskevan ohjeistuksen olevan paikoin varsin ylimalkaista ja jättävän yksittäisen, maasta poistamista hoitavan poliisimiehen ratkaistavaksi varsin vaikeita kysymyksiä. Vaikutti siltä, että tätä ongelmaa voitaisiin helpottaa riittäväällä ohjeistuksella.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto onkin jo 19.12.2003 antanut ohjeen "Käännyttämisen ja maasta karkottamisen täytäntöönpano" (SM-2003-03682/Tu-41, voimassa 1.1.2004–31.12.2008).

Ohjeen kohdassa 3 "Yleistä täytäntöönpanosta" todetaan mm. seuraavaa:

"Käännyttämisen- tai karkottamispäätöstä pantaessa täytäntöön ulkomaalaisen oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä. Viranomaisen ei saa antaa vaikutelmaa, että täytäntöönpanoon ryhdytään keinolla millä hyvänsä tai mielivaltaisella aikataululla. (...) Täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä päättäväisesti tarkoituksenmukaisia keinoja käyttäen huomioiden samalla täytäntöönpanoa mahdollisesti lykkäävät tai estävät seikat.

Mikäli käännyttävän tai karkotettavan terveydentila tai sairaus sitä edellyttää, ottaen huomioon muun muassa lentoturvallisuus, hänet tulee viedä lääkärin vastaanotolle. Vain lääkäri voi tavattuaan henkilökohtaisesti potilaan tehdä lääketieteellisen arvion ja päättää terveydentilaa koskevista toimenpiteistä. Esimerkiksi lääkeaineiden käyttäminen tulee aina liittyä lääketieteellisen arvion perusteella terveydentilan tai sairauden hoitamiseen. Poliisin voima- ja suojavälineistä annettussa sisäasiainministeriön määräyksessä (SM-2001-6/Tu-417) on lueteltu poliisin hyväksytyt voimankäytön vaihtoehdot sekä voima- ja suojavälineet, mutta siinä ei ole mainintaa lääkeaineista tai niiden antamisesta eikä siitä ole mainintaa muissakaan poliisin ohjeissa kuljetusten turvaamistarkoituksessa."

Sisäasiainministeriön on antanut myös määräyksen voimankäytöstä maasta poistamispäätöksen täytäntöönpanossa (18.11.2004, SM-2004-03240/Tu-41).

Ohjeen kohdassa 5 "Voimankäyttö ja – välineet" todetaan seuraavaa:

"Maasta poistettavan ulkomaalaisen mahdollisen lääkityksen tulee aina perustua terveydentilan tai sairauden hoitamiseen, sen yhteydessä tehtävään lääkärintarkastukseen ja sen perusteella annettuun lääkemääräykseen. Lääkettä ei saa antaa vastentahtoisesti. Mikäli psykiatrian erikoislääkäri määrää tahdonvastaisen lääkityksen, poliisi voi antaa virka-apua lääkityksestä vastaavalle terveydenhoitohenkilöstölle. Lääkkeitä ei saa käyttää voimankäyttövälineiden korvikkeena maasta poistamisen täytäntöönpanon turvaamiseksi."

Pidän hyvänä, että nyt on erityisesti korostettu sitä jo aiemminkin toki vallinnutta tilannetta, että lääkkeet eivät ole voimankäytön väline, vaan niiden käytölle on oltava lääketieteellinen peruste. Sen sijaan ohjeessa mainittu - sinänsä ymmärrettävä – poliisin virka-avun antaminen tahdonvastaisessa lääkityksessä voi käsitykseni mukaan pahimmillaan antaa maasta poistettavalle sen kuvan, että lääkitystä käytetään nimenomaan maasta poistamisen täytäntöönpanon varmistamiseksi. Vaikka ohjeistusta onkin nyt selkiytetty, voi poliisin ja lääkintähenkilöstön suhde maasta poistettavan näkökulmasta yhä vaikuttaa epäselvältä ja edelleen on mahdollista syntyä

vaikutelma siitä, että lääkintähenkilöstön on mukana poliisiin apuna ja osana poliisiorganisaatiota eikä läsnä yksinomaan lääketieteellisistä syistä. Tähän nähden voisi olla syytä pohtia esimerkiksi sitä, voitaisiinko tällaisissa tilanteissa käyttää sellaista lääkäriä ja sairaanhoitajaa, jotka eivät ole palvelussuhteessa poliisihallintoon. Tämä olisi omiaan korostamaan sitä, että he tekevät päätöksensä hoidon ja lääkityksen tarpeesta poliisin toimenpiteistä riippumatta eikä lääkintähenkilökunta myöskään kokisi olevansa millään tavalla alisteisessa asemassa poliisimiehiin nähden.

Vaikka uusi ohjeistus merkitseekin edistysaskelta, se jättää edelleen avoimeksi joitakin vaikeita kysymyksiä. Esimerkiksi epäselväksi jää, minkälaisista tilanteista toimenpiteestä luopumisessa mahdollisesti olisi kysymys. Onko ohjetta laadittaessa esimerkiksi ajateltu, että jos maasta poistettavan terveystilanne edellyttää lääkitystä, toimenpiteestä luopuminen olisi mahdollista?

On tosin ymmärrettävää, että yksityiskohtaisia ohjeita tällaisista pitkälle yksittäistapauksen erityispiirteistä riippuvan päätöksen tekemiseen ei voida antaa. Toivottavaa kuitenkin olisi, että tällaisesta asiasta päättävälle poliisimiehellä ohjeista löytyisi jonkinlaista tukea, vaikkapa esimerkkien muodossa. Tarkempi ohjaus olisi myös omiaan ohjaamaan käytäntöjä yhtenäiseen soveltamiseen.

3.3.2

Kysymys ihmisarvoisesta kohtelusta ja toimenpiteestä luopumisesta

Maasta poistamista täytäntöön pantaessa on arvioitava myös sitä, aiheuttaako maasta poistettavalle sinänsä lääketieteellisin perustein määrätty lääkitys sen, että maasta poistamisen täytäntöönpano saattaisi olla perustuslain 7 §:n 2 momentin ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kiellon vastaista tai vastaavasti Euroopan Neuvoston ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan vastaista. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että vaikka 3 artikla käytännössä voi tulla sovellettavaksi lähinnä vain sellaisissa tilanteissa, joissa henkilöä toisessa maassa uhkaa saman artiklan asettamien vaatimusten vastainen kohtelu, ei ole poissuljettua, etteivätkö myös muut maasta poistamiseen liittyvät piirteet voisi rikkoa sopimusmääräystä. Esimerkiksi vakavasti sairaan henkilön karkottaminen voi joissakin olosuhteissa rikkoa 3 artiklaa. (Pellonpää: Euroopan ihmisoikeussopimus, 2005, s. 265-266).

Sen vuoksi maasta poistamisessa voi nousta esiin kysymys siitä, olisiko toimenpiteestä luovuttava em. määräysten johdosta.

Poliisilain 5 §:n mukaisesta toimenpiteistä luopumisesta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 57/1994 vp) säännöksestä todettiin, että *"Toimenpidettä suorittava poliisimies tai toiminnasta päättävä esimies voisivat yksittäistapauksissa harkita, onko toimenpiteestä luovuttava sen aiheuttamien ennakoitavissa olevien seurausten takia. Toimenpiteestä luopuminen edellyttäisi myös vaihtoehtoisten keinojen puuttumista. Säännöstä olisi mahdollista soveltaa tapauksissa, joissa poliisin toiminta riskiriitatilanteissa*

saattaisi provosoida laajoja tai vakavia väkivaltaisuuksia. Ei myöskään ole yhteiskunnan edun mukaista, että poliisin olisi pakko toimia jonkun tarkoituksellisesta aikaansaamassa ristiriitatilanteessa, jossa yleisön luottamus poliisin toimintaan taikka poliisin yleiset toimintamahdollisuudet saattaisivat kärsiä toisarvoisten etujen vuoksi."

Lausunnossaan 28.5.2004 sisäasiainministeriön poliisiosasto totesi, että toimenpiteistä luopuminen kokonaan tämän kaltaisissa tilanteissa (tarkoitetaan pakkolääkittyä henkilöä) ei ole mahdollista, koska poliisitoiminnassa ei voida antaa sellaista signaalia ulospäin, että mahdollisimman hankalalla käyttäytymisellä vältetään maasta poistamiselta. Lausunnon mukaan poliisin velvollisuus on lain mukaan nimenomaan maasta poistamisen täytäntöönpano.

Sen sijaan voimankäyttöä maasta poistamispäätöksen täytäntöönpanossa koskevan sisäasiainministeriön 18.11.2004 antaman määräyksen kohdan 4 mukaan poliisin tulee harkita luopumista toimenpiteestä poliisilain 5 §:n mukaisesti, jos toimenpiteen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden. Ohjeen mukana päätöksen toimenpiteestä luopumisesta tekee päällystään kuuluvan poliisimies tai mikäli asiaa ei ole mahdollista alistaa päällystään kuuluvalla poliisimiehelle, saattopartion johtaja.

Vaikka poliisilain 5 §:n soveltuvuus tämänkaltaisiin tilanteisiin - hallituksen esityksessä lausuttu huomioon ottaen – voi olla jossain määrin tulkinnanvaraista, pidän hyvänä, että ohjeessakin on annettu yksittäiselle poliisimiehelle mahdollisuus toimenpiteestä luopumiseen kohtuuttomuuksiin johtavassa tilanteessa, jolloin yksittäinen toimenpide saattaisi johtaa ristiriitaa perustuslain ja Euroopan Neuvoston ihmisoikeussopimuksen ihmisarvoista kohtelua koskevien määräysten kanssa.

Omasta puolestani voin yhtyä Pellonpään esittämään ja totean, että maasta poistaminen silloin kun maasta poistettava tarvitsee täytäntöönpanon yhteydessä lääketieteellisin perustein rauhoittavaa lääkitystä, voi joissain äärimmäisissä tilanteissa olla perustuslain 7 §:n 2 momentin tai Euroopan Neuvoston ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan vastainen toimenpide.

4

TOIMENPITEET

Totean, että kokonaisuudessa arvioiden poliisin toiminnassa tilanteessa oli havaittavissa eräitä edellä kerrottuja ongelmia ja puutteita. Ne ovat kuitenkin laadultaan sellaisia, että minulla ei niiden johdosta ole aihetta enempään kuin kohdassa 3.2.4 mainittuihin toimenpiteisiin ketään yksittäistä poliisimiestä kohtaan. Kysymys on muilta osin ollut pikemminkin järjestelmän ja toimintatapojen vähittäisestä kehitymisestä ainakin osin "väärään suuntaan", johon on osaltaan johtanut ohjeistuksen puutteellisuus. Ohjeistusta on kuitenkin jo tämän asian käsittelyn aikana täsmennetty. Edellä mainittu huomioon ottaen pidän riittävänä, että saatan edellä maasta poistamisen

täytäntöön panossa huomioon otettavista näkökohdista esittämäni käsitykset sisäasiainministeriölle tiedoksi.